

DĚJINY A STAVEBNÍ PODOBA BAROKNÍHO ZÁJEZDNÍHO HOSTINCE V LUKOVĚ V DOLNÍM POOHŘÍ

JAN VESELÝ – JAN KYPTA – ALENA NACHTMANNOVÁ

History and Architecture of the Baroque Inn in Lukov in the Low Ohře Region

The article primarily seeks to present the results of building history research of the Baroque inn in Lukov Village (Central Bohemian Region, Kladno District). Archival research is also part of the presentation. Built of stone, the inn originated in the mid-1680s and later was significantly reconstructed. Nevertheless, its current appearance to a large extent corresponds with the original structure. Concerning the comparative viewpoint, it is important that reconstructions did not significantly change the interior layout from the Baroque period. Many original structures (e.g. ceilings, wainscoting) and architectural elements (e.g. wooden portals) have survived in the interior.

Key words: Baroque architecture – inn – housing culture – wainscoting – wooden portals

Hlavním účelem článku je prezentace závěrů stavebněhistorického průzkumu barokního hostince ve středočeské vsi Lukov (okres Kladno). Součástí výkladu jsou také výsledky archivní rešerše. Zděný hostinec, zbudovaný v polovině 80. let 17. století, doznal několika výrazných úprav v pozdějším období, jeho dnešní podoba přesto do značné míry odpovídá původnímu stavu. Z komparativního hlediska je podstatné, že vnitřní dispozice z barokní doby se přestavbami příliš nezměnila. V interiéru se dochovala řada původních konstrukcí (např. stropy, tářlování) a architektonických prvků (např. dřevěné portály).

Klíčová slova: barokní architektura – zájezdni hostinec – kultura bydlení – tářlování – dřevěné portály

ÚVOD

Na okraji vsi Lukov (okres Kladno), ležící v ploché úrodné krajině na pomezí Lounska, Slánska a Roudnicka, se rozkládá větší usedlost čp. 4, která v novověku plnila roli zájezdního hostince, což se dodnes odráží v její celkové dispozici i architektonickém rázu. Z barokní zástavby se dochovala mimo jiné dvojice protějškových bran, jimiž se zajižďelo do dvora. Co však z areálu činí památku mimořádného významu, je rozlehlá obytná budova, jejíž nynější vnitřní dispozice do velké míry odpovídá stavu z konce 17. století, kdy začala sloužit hostinským účelům. V průběhu 20. století doznala několika výrazných stavebních úprav, celkové moderní adaptace ale zůstala prozatím ušetřena. Zvláště interiéru se dochoval v neobyčejně autentickém stavu. V posledních desetiletích je bývalý hostinec udržován jen v nejnútnejší míře, takže procesy pozvolného chátrání dovolují ze stavebního vývoje leccos postihnout. Uvedené, z badatelského hlediska příhodné okolnosti se vzácně potkaly s ochotou současných majitelů k realizaci důkladného průzkumu celé stavby, spojeného s časově náročným zaměřením.

Obr. 1: Lukov (okres Kladno), bývalý hostinec – obytná budova usedlosti čp. 4. Dvorní strana patrové části. Mansardová střecha a pavlač zanikly, vstup s barokním dřevěným portálem při pravém okraji snímku je dnes zazděn (foto F. Duras, před 1925; Sběrka fotografické dokumentace NPÚ GnŘ).

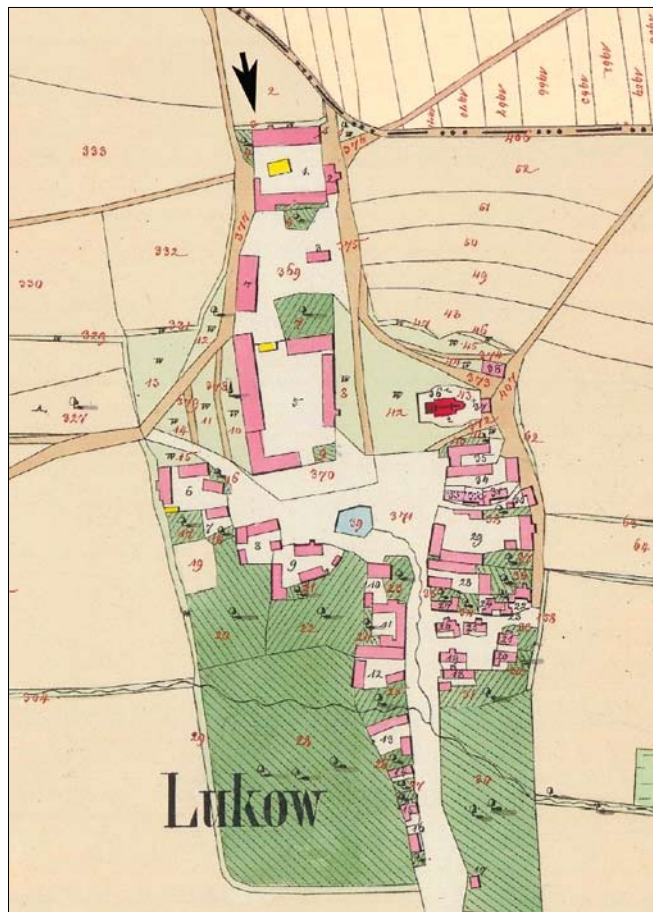
Hlavním záměrem článku je prezentace terénních poznatků o stavebním vývoji obytné budovy. Důležitá zjištění přinesla i archivní rešerše, díky níž lze periodizaci stavebních fází, uspokojivě ukotvenou na základě celé řady dendrochronologických dat, propojit s dějinami hostince.

Obr. 2: Lukov na mapě prvního vojenského mapování z 80. let 18. století. Dobře je patrný průběh tzv. císařské silnice, která prochází areálem hostince čp. 4, situovaným na samém severním okraji vsi (zdroj: Laborať geoinformatiky Univerzity J. E. Purkyně; <http://www.geolab.cz>).

ZÁSTAVBA USEDLOSTI

Usedlost čp. 4 se nachází na samém severním konci protáhlé zástavby vsi. Na mapě stabilního katastru je dobře patrné, jak na jihu sousedí s větším areálem vrchnostenského hospodářského dvora. Charakter parcelní struktury nasvědčuje tomu, že usedlost coby samostatná nemovitost vznikla plánovitým zmenšením dvora. Na vojenských mapách z 2. poloviny 18. století lze dobře rozpoznat průběh tzv. císařské silnice, na jejíž trase usedlost ležela. Silnice procházela dvěma protilehlými branami, jež dodnes stojí v ohradních zdech v liniích západní a východní parcelní hranice usedlosti. Podél celého severního úseku parcelní hranice stojí obytná budova – hlavní předmět našeho zájmu. I k celému jižnímu úseku parcelní hranice přiléhá zástavba, na západní straně zakončená stodolou, na východní straně menší sýpkou, mezilehlý prostor zaujímají chlévy. Na mapě stabilního katastru je ve dvoře usedlosti

Obr. 3: Lukov na tzv. císařském otisku mapy stabilního katastru z roku 1840. Areál hostince čp. 4 vyznačen šipkou (Ústřední archiv zeměměřictví a katastru).

zobrazena ještě jedna stavba, dnes zaniklá. Žlutě vybarvený obdélník mohl představovat kolnu pro formanské vozy, což lze předpokládat podle analogií a umístění dané stavby mezi dvěma branami. Díky historické fotografii dále víme, že ve dvoře se ještě nacházel bytelný dřevěný pří-

střešek studny (obr. 4). Podoba tohoto objektu svou neobvyklostí vzbudila pozornost regionálního fotografa a národopisce Františka Durase (1852–1931), jenž zástavbu usedlosti dokumentoval dvěma (nedatovanými) snímky. Kromě studny zachytil i patrovou část hostinské budovy. Stručnou zmínku o studni nalezneme v soupisu památek vydaném v roce 1904. Zde je uvedeno, že její model byl prezentován na „národopisné výstavě v Praze“, tzn. na Národopisné výstavě československé, uspořádané v roce 1895.¹⁾

Z barokních bran zaujme zvláště ta, která stojí na vý-

Obr. 4: Lukov, zaniklá studna ve dvoře usedlosti čp. 4 (foto F. Duras, před 1925; Sbírka fotografické dokumentace NPÚ GnŘ).

1) F. Velc, Soupis památek historických a uměleckých v Království českém XX. Politický okres slánský. Praha 1904, s. 125.

Obr. 5: Lukov, východní fronta usedlosti čp. 4 (není-li uvedeno jinak, foto J. Veselý, 2020).

DĚJINY HOSTINCE VE SVĚTLE PÍSEMNÝCH PRAMENŮ

Nástin dějin obce můžeme začít od pobělohorského období, protože lukovský hostinec byl založen v roce 1685. V raném novověku vesnice patřila ke kladenskému panství, rozdělenému v průběhu 60. a 70. let 17. století na několik dílů. Lukov byl v této době připojen k Vranému.²⁾ Další vývoj není zcela jasný. V 80. letech 17. století patřilo panství Zikmundu Bedřichovi, hraběti ze Saurau, a po jeho smrti jeho manželce Marii Heleně, hraběnce ze Saurau, roz. von Jungen. Ta v roce 1696 panství prodala Anně Felicitě Vratislavové, podruhé

provdané Voračické, rozené z Vřesovic.³⁾ Na základě jejího kšaftu dědily polovinu panství Vraný a Lukov její děti ze dvou manželství, ty pak v roce 1701 své dědictví prodaly svatovítské kapitule v Praze za 90 tisíc zlatých. V majetku kapituly panství zůstalo až do konce patrimoniálního období.⁴⁾

V roce 1685 založila tehdejší majitelka panství Marie Helena ze Saurau v Lukově vrchnostenský zájezdni hostinec nazvaný Modrá hvězda. K nemovitosti patřilo 18 strychů polí, které směl hostinský užívat bezplatně, krom toho i vinice a palouk. Šenkýř platil vrchnosti 50 zl. ročního nájmu.⁵⁾

Obr. 6: Lukov, usedlost čp. 4, severní stojka východní brány, viz obr. 5 (foto J. Kypta, 2020).

chodní straně usedlosti. Je bohatěji architektonicky řešená. Na reprezentativnosti ji dodává štukový znak vrchnosti – svatovítské kapituly, umístěný v ose štítového nástavce. Novodobá strohá úprava západní brány nedovoluje rekonstrukci původního stavu. Přesto je z jejího celkového tvaru zřejmé, že oproti východní bráně byla chudší na prvky barokního tvarosloví.

Obr. 7: Lukov, usedlost čp. 4, štítový nástavec východní brány se znakem vrchnosti – svatovítské kapituly, viz obr. 5 (foto J. Kypta, 2020).

2) A. Sedláček, Hrad, zámky a tvrze Království českého VIII. Praha 1935, s. 278–279.

3) Národní archiv (dále jen NA), Praha, Desky zemské větší 405, F 23.

4) A. Sedláček, o. c. v pozn. 2, s. 214; Státní oblastní archiv (dále jen SOA) Praha, Velkostatek (dále jen Vs) Vraný, Pozemková kniha č. 2156 – Gruntovní kniha statku Vranského založená roku 1706.

5) SOA Praha, o. c. v pozn. 4.

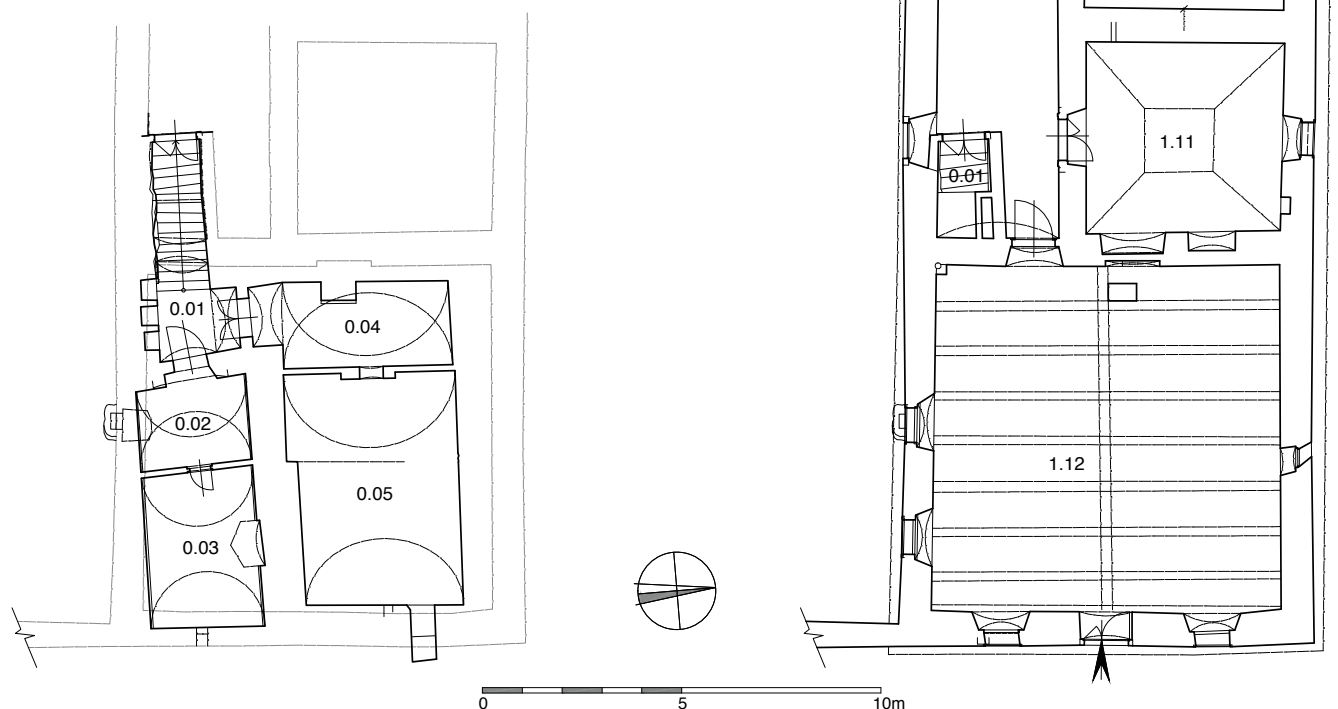
Zápisy v pozemkové knize ohledně vrchnostenského hostince začínají až rokem 1752, kdy jej odkoupil Johann Jacob Seifert. Zdá se tedy, že hostinec byl původně provozován jako panský a hostinským pouze pronajímán, teprve ve zmíněném roce byl prodán do poddanských rukou a od té doby také zapisován v poddanských pozemkových knihách.⁶⁾ Jak vyplývá z pozdějších zápisů, vrchnost si vymínila předkupní právo, pokud by majitel nebo jeho potomci hostinec někdy prodávali. J. J. Seifert provozoval hostinec až do roku 1798, kdy jej „pro sešlost věkem“ předal synovi Janovi a jeho manželce Anně. Znovu se zdůrazňuje, že hostinec koupil od vrchnosti v roce 1752 a již jej zcela doplatil. Nový majitel byl povinen otci vyplatit 1000 zl. odstupného a podíly sourozencům: 600 zl. sestře Aniče a zbytek podílu ve výši 150 zl. mladšímu bratruvi Ludvíkovi.⁷⁾

Hostinec stál původně na tzv. vídeňské silnici – jedné z hlavních obchodních tras, která spojovala Vídeň a Lipsko. Ve středních Čechách vedla přes Brandýs, Kostelec nad Labem a Velvary do Loun, Chomutova, Teplic a odtud směrem do Lipska. V okolí Lukova procházela přes Velký Radešín, kolem Loučky a přes Lukov směrem k Peruci, kterou ale míjela.⁸⁾ V roce 1798 však již byla silnice přeložená na jinou trasu. V kupní smlouvě je k tomu zaznamenáno, že „hospoda, která skrze obrácenou silnici v užitcích velmi stenčená jest a nemalé vejlohy na správu a k zachování její velké vejstavnosti zapotřebí jmá“. Do té doby ale hostinec výborně prosperoval a poskytoval maji-

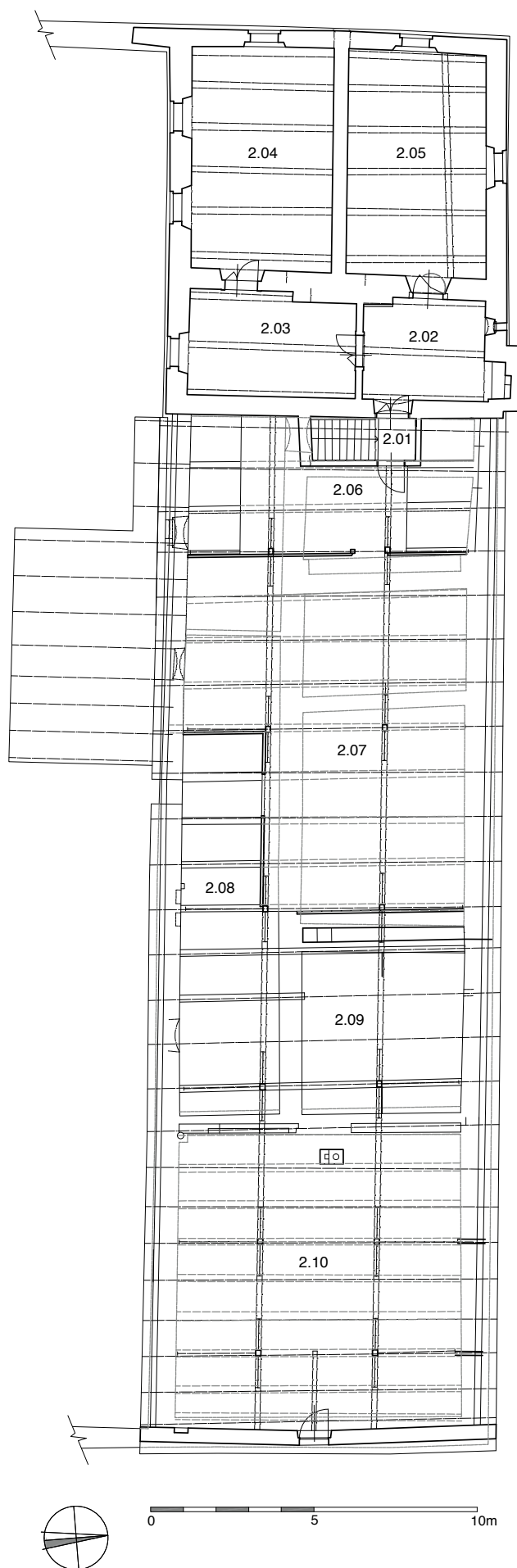
6) A. Sedláček, o. c. v pozn. 2, s. 278–279; SOA Praha, o. c. v pozn. 4, s. 628.

7) SOA Praha, Vs Vraný, inv. č. 137, sig. 7-I, Rybníky, mlýny a hostince 1775–1842, kart. 41.

8) NA Praha, Josefské mapování, č. sekce 72.

Obr. 8: Lukov, hostinec čp. 4. Celkové půdorysy. Vlevo – sklep; uprostřed – přízemí; vpravo – patro a podkroví nad přízemní částí (zaměření J. Veselý – J. Kypa – F. Laval, 2020; kresba J. Veselý).

teli značné výdělky. Dokládá to vyvěnění tří starších deér J. J. Seiferta, které již byly v roce 1798 všechny provdané. Každá z nich dostala velké věno ve výši 600 zl. jako podíl na otcovském majetku a bohatou výbavu ve formě oblečení, domácího vybavení, peřin, dobytka a dalších věcí. Rodině navíc ve vsi patřila jedna chalupnická usedlost poskytující příjem sice nevelký, ale stálý a nezávislý na průběhu obchodních tras.⁹⁾

Po smrti první manželky Anny se J. J. Seifert v roce 1807 oženil s Rozálií Pelovou.¹⁰⁾ Manželé Seifertovi hospodařili v hostinci do roku 1831, kdy se syn z prvního manželství Jan oženil s Marií Liškovou z Kralovic. Rodiče mu poté předali živnost a odešli na výmink. Podle svatební smlouvy postoupil otec synovi hospodu v Lukově se vším příslušenstvím čítajícím 20 strychů orných polí a louku, 6 masných krav, pár koní, 2 krávy a 8 ovcí. Manželé měli majetek držet ve společném vlastnictví a odstupujícímu majiteli vyplatit 1000 zl. konvenční měny. K majetku se vázaly ještě další povinnosti: kromě státní daně také vrchnostenská emfyteutická činže ve výši 70 zl. ročně a povinnost odebírat pivo a kořalku pouze z klobouckého pivovaru. Hostinský platil vrchnosti ještě 10 zl. ročně z masného krámu, jehož existence je tímto zápisem zmíněna vůbec poprvé. Nový majitel se musel vypořádat také s dědickými nároky mladších sourozenců. Druhá manželka Jana Seiferta st. Rozálie přinesla do statku věnem 600 zl. Za to měl Jan Seifert ml. jejímu synu Václavovi v době jeho dospělosti pořídit 1 krávu, 1 jalovici, 6 bahnic, nové šaty na svatbu a vyplatit 10 zl. Měl mu také vystrojit svatbu, a pokud by tak z nějakého důvodu neučinil, měl nevlastnímu bratru vyplatit dalších 10 zl. Nový majitel se dále zavázal vyplácet odstupujícímu hospodáři a jeho ženě výmink ve stanovených naturáliích a poskytnout jim doživotní ubytování „v hořejším předním pokoji“.¹¹⁾

Jan a Marie Seifertovi hostinec v roce 1841 prodali manželům Matějovi a Marii Beránkovým. Vrchnost (svatovítská kapitula) se pro tento případ předkupního práva vzdala, vymínila si jej ale opět na další léta. Podle kupní smlouvy náleželo k hostinci 13 jiter 1011 čtverečních sáhů polí a 53 čtverečních sáhů zahrady, masný krám a další nevypsane příslušenství, k tomu obilí a sláma ve stodole, 2 koně s postroji, 2 dojně krávy, 3 prasata, vůz se vším příslušenstvím a hospodářské náčiní; v šenkovně 25 pivních sklenic a 2 tabule s lavicemi. To vše prodáno za 3760 zl. ve stříbře. Z kupní ceny se odečítal závazek 400 zl. dluhu pro Josefa a Barboru Truskovy z Vraného. Beránkovi budou platit vrchnosti laudemium ve výši 5 %, nebo 3 kr. z každého zlatého ceny. Na grunt se nadále vázal výmink Rozálie Seifertové (Jan Seifert mezitím zemřel): kromě stanovených viktualií jí ponechají „na čas jejího živobytí tu zahrádku při malý světnici (na dvore) k užívání a k tomu jí ponechají dle její vůle hořejší zadní přehrazenou světnici k jejímu obydlí a připraví jí k přechování jejího paliva a vaření k náležitému uzamčení schopnou příhradu za latí nahoře v síni při oný světnici“. Proti placení laudemia, tedy poplatku za převod nemovitosti ve výši 3 kr. z každého 1 zl. kupní ceny, které vyžadovala kapitula, se Beránkovi ostře ohrazovali. Argumentovali,

9) SOA Praha, o. c. v pozn. 7.

10) Tamtéž.

11) Tamtéž.

Obr. 9: Lukov, usedlost čp. 4. Západní fronta s průčelím hostince a novodobě upravenou barokní bránou (foto J. Kypa, 2020).

Obr. 10: Lukov, hostinec čp. 4. Západní průčelí (foto J. Veselý, 2016).

že se kapitula předkupního práva vzdala a nemůže tedy laudemium uplatňovat. Spor se projednával u krajských úřadů v Rakovníku a ve Slaném a táhl se ještě po většinu 50. let 19. století.¹²⁾

I bez případného placení laudemia však byla celková finanční zátěž vázaná k hostinci pro Beránkovi zřejmě příliš vysoká. Již následujícího roku (1842) prodali hostinec Peregrinovi a Marii Haislerovým za 5200 zl. ve stříbře. Na domě v té době ještě vázly starší pohledávky manželů Truskových (stále 400 zl.) a nedoplněná suma 760 zl. pro Seifertovi. Vrchnosti měl i nadále náležet emfyteutický plat 70 zl. z hospody a 10 zl. z masného krámu, předkupní právo mělo být zachováno, přestože jej vrchnost ani v tomto případě neuplatnila. Zachován měl být také výminek pro Rozálii Seifertovou: kromě potravin a pali-
va také „byť svobodný bezplatný v hořejším předním pokoji

a jednu komoru, kterou hospodářové opatřit a připravit mají“.¹³⁾ Od roku 1848 držel lukovskou hospodu Václav Šrámek. Nemáme zachovanou kupní smlouvu nebo jiný doklad o nabytí nemovitosti, ve spisech se jedná především o povinnost odebírat pivo a pálenku z vrchnostenských pivovarů.¹⁴⁾

VNĚJŠÍ VZHLED HOSTINCE

Stavební vývoj nastíníme až posléze, musíme ale představit, že pokud v následujících odstavcích použijeme slovo původní, míníme tím barokní stav určený dvěma výraznými stavebními fázemi. Jednou z poloviny 80. let 17. století, kdy došlo k založení hostince, resp. výstavbě zkoumané obytné budovy, a druhou z 60. let 18. století. Uvedené data se zakládají na výpovědi písemných pramenů, resp. výsledcích dendrochronologické analýzy. Fáze z 80. let 17. století však není první vývojovou fází, protože obvodové zdivo obsahuje pozůstatky nějaké starší stavby.

Budova někdejšího hostince je kompletně zděná, s téměř výhradním použitím opuky. Cihly se uplatňují především u záklenků a špalet, vyskládány jsou z nich i korunní římsy. Některé okenní otvory jsou opatřeny tesanými ostěňmi z pískovce. Zdivo z barokních fází je pojeno hliněnou maltou. Fa-

sádní omítky silně degradovaly povětrností, zejména na západní a severní straně, kde z velké části opadaly. Místy je tak patrná stratigrafie omítek, původní vrstvu však není snadné rozlišit.

Výrazně podlouhlá budova hostince, s hlavní půdorysnou osou orientovanou přesně od západu k východu, působí dojmem, jako by ji tvořily dvě aditivně spojené stavby. Západní, výrazně převýšená část je patrová a kratší, východní část je naopak pouze přízemní, zato mnohem delší. Výškový předěl je doprovázen změnou šířky půdorysu. Patrová část je širší, předstupuje do dvora. Tento rozdíl je ale minimální: na fasádě probíhající svislý ústupek dosahuje v patě zdiva šířky 14 cm, postupně se zužuje, přičemž končí u korunní římsy přízemní části budovy (obr. 20 – zcela vlevo). Půdorys budovy je jinak relativně pravidelný, ze základního obdélníkového tvaru vystupuje

13) Tamtéž, kart. 40, 41.

14) Tamtéž, kart. 40; NA Praha, Stabilní katastr, sig. Rak 205.

12) Tamtéž.

Obr. 11: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana.

jen záchodový rizalit na severní straně, jenž patří k patrové části. Před hlavní vstup byla k dvornímu průčelí v 1. polovině 20. století přistavěna veranda.

Půdorysné průběhy obvodových zdí nejsou přímé, místy se mírně lomí (či spíše „vlní“), např. na dvorní fasádě, a to zvláště na rozhraní patrové a přízemní části. Na obě štítové zdi navazují ohradní zdi dvora. Zatímco východní ohradní zeď je na spáru připojena k nároží budovy, západní štítová zeď budovy v místě dvorního průčelí pokračuje směrem k jihu bez stavebního rozhraní. V koutu na styku

ohradní zdi a dvorní zdi budovy sice probíhá spára, nikoli ale ve vlastním zdivu, nýbrž v tlustém souvrství omítek.

Všechny tři fasády patrové části budovy jsou členěny mělkými vodorovnými ústupky. K zeslabení štítové zdi dochází přibližně v úrovni podlahy patra, přičemž vlastní ústupek je tvořen souvislou řádkou cihel. Těsně nad tímto ústupkem jsou v lici zdi patrné tři zazděné kapsy o profilu cca 20×20 cm; jejich účel nedokážeme uspokojivě interpretovat. Ústupky vnějších líců severní a jižní zdi probíhají ve stejné výšce: v linii

parapetů oken patra, čili v podstatně vyšší úrovni oproti ústupku na západní štítové zdi. Poslední výrazná úprava fasád proběhla v roce 1925, o čemž svědčí v omítce vyvedená datace na západním štítě patrové části budovy.

Barokní jádro doznalo roku 1925 dvou výrazných zásahů do vnějšího pláště. Patrová část přišla nejen o působivou mansardovou, šindelem krytou střechu (dnes nahrazenou sedlovou), ale také o dřevěnou pavlač na dvorním průčelí. Obojí zachycuje historická fotografie (obr. 1). Dnešní celková podoba vnějšího pláště přízemní části se

Obr. 12: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana, okno místnosti č. 1.12.

Obr. 13: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana, východnější okna místnosti č. 1.10. Červeným obrysem vyznačen tvar původního okna, PZ – paty původního záklenku, K – kapsa pro mladší záklenek, vylámaná v ostění původního okna.

Obr. 14: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana, okna místností č. 1.09 a 1.10. Šipkou vyznačen fragment barokní (patrně nejstarší) omítky s červeně malovaným vodorovným pásem.

od barokního stavu rovněž změnila, byť v mnohem menší míře. Současná sedlová střecha vznikla na přelomu 19. a 20. století, přičemž zároveň došlo k zvýšení obvodového zdiva o 0,2 až 0,3 m, jak je patrné na půdě a na severním průčelí, kde povětrnost silně narušila omítky. Fasády jsou prosté, s minimem architektonických detailů a výzdobných prvků. Na severní straně, konkrétně u přízemní části budovy, se v silně fragmentárním stavu dochovala malovaná barokní výzdoba omítky. Je tu patrné, že těsně pod původní korunou zdiva probíhal červený pás, patřící k stratigraficky nejstarší (dochované) vrstvě omítky (obr. 14). Fabionová římsa v patě štítu východního průčelí může být barokní, svou úrovní totiž koresponduje s korunami zdiva před jejich dodatečným zvýšením.

Patrová část není samostatně přístupná, vchází se do ní skrze chodbový trakt v přízemní části budovy. Přízemní část je z exteriéru přístupná dvěma vstupy. Jeden, jímž se vchází ze dvora, vede do dlouhé chodby – komunikačního jižního traktu. Druhý, umístěný v ose východního štítového průčelí, je svou polohou poněkud neobvyklý, protože se tudy do hostince vchází nikoli ze dvora, nýbrž z prostoru vně ohrazeného areálu usedlosti. Jeho existence je ale logická, protože vede přímo do velkého hostinského sálu. Jak je patrné po částečném opadání omítek, dnešní podoba vstupu ve štítovém průčelí, opatřeného prostou dřevěnou zárubní ve vnějším líci zdi,

není původní (kolem zárubně jsou zčásti obnaženy cihelné zazdívky). Niku tohoto vstupu naopak považujeme za původní. Domníváme se tedy, že sál byl přímo z exteriéru zpřístupněn od počátku, čemuž nasvědčuje je polohová symetrie oken vůči osově umístěnému vstupu. Do chodby dříve vedl ještě jeden vstup ze dvora, situovaný při jejím západním konci. Zřetelně se „propisuje“ trhlínami na fasádě (obr. 20). Po zazdění byl změněn v okno.

U stávajícího vstupu ze dvora do chodby se pod prkennými obložkami z 1. poloviny 20. století skrývá torzo barokního dubového portálu, sestaveného z neprofilovaných stojek a dvou profilovaných překladů, resp. jednoho nadpražního dílu a jednoho překladu. Nadpra-

ží je vytržené, překlad se dochoval, ovšem s odtesanou profilací. Konce překladu vyčnívají zpoza obložek, přičemž je patrná boční hrana odtesané profilace (obr. 23). Tento detail odpovídá sérii čtyř dochovaných portálů v interiéru. Podle nich si tedy můžeme učinit představu o původní podobě portálů na dvorní fasádě. Západněji situovaný, dnes zazděný exteriérový vstup byl opatřen stejným portálem, což je patrné na historické fotografii. Také se tedy shodoval s portály, které vedou do jednotlivých místností severního traktu v přízemní části budovy. Otázkou, k níž se ještě vrátíme, je relativní chronologie dvojice vstupů ze dvora do chodby, situovaných překvapivě blízko sebe.

Obr. 15: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana, okno místnosti č. 1.07.

Obr. 16: Lukov, hostinec čp. 4. Severní strana, záchodový rizalit, šipkou vyznačen zazděný vybírací otvor, pohled od severovýchodu.

Co se týče okenních otvorů, v převážné většině jsou původní, ale v různé míře upravené. U přízemní části budovy jsou vzájemně dosti různorodé co do tvaru i velikosti. Kromě jednoho jsou všechna okna jižní (dvorní) fasády původní, obě dvě okna na východní fasádě jsou původní, na severní straně je většina oken původních. Slohové znaky vykazuje pouze dvojice oken na dvorní fasádě, osvětlujících dlouhou chodbu. Ve vnějším líci zdi jsou opatřeny shodnými, poměrně masivními dubovými zárubněmi, se stejně profilovaným překladem a parapetním dílem. Při východním konci dvorní fasády se ještě nachází dvojice oken sálového prostoru (místnosti č. 1.12). Tyto jsou novodobě upravené, resp. po obou stranách lehce zúžené. Dobře patrné spáry nejenže jasně ukazují rozsah zazdívek, ale také je patrné, že tyto otvory měly původně mělké, asi 10 cm hluboké niky (resp. špalety) na vnější straně. Rozsah

opadání omítek ale není natolik velký, abychom dokázali vyloučit možnost, že tyto okenní otvory byly původně opatřeny stejnými dubovými zárubněmi jako okna chodby. Na dvorní fasádě byly u přízemní části budovy dodatečně proraženy větrací půdní průduchy – vždy dva vedle sebe, umístěné v mělké nise s rovnými špaletami a segmentovým záklenkem. Zatímco okenní otvory sálu na východní straně jsou původní, jediné okno na severní straně je dodatečně proražené (obr. 12).

Všechna další okna severního průčelí přízemní části budovy, poměrně početná, patří traktu tvořenému aditivně řazenými místnostmi. Tyto prostory jsou osvětleny okny menších rozměrů, rozmístěnými ve dvou výškových úrovních. Výjimku představuje dodatečně rozšířené okno místnosti č. 1.11, jehož původní tvar nedokážeme rekonstruovat. Horní řadu oken tvoří poměrně úzké obdélné, převýšené otvory, většinou opatřené jednoduchými tesanými ostěnicemi. U původních oken ve spodní úrovni jsou tesané prvky použity pouze jako parapety, přičemž od oken horní řady se liší i tvarově: završena jsou segmentovými záklenky. U dvou nad sebou umístěných oken místnosti č. 1.10 je patrné, že vznikly v místě jednoho většího obdélného okna orientovaného na výšku (obr. 13). Dochovala se východní hrana staršího okna, vyskládaná z tesaných pískovcových kamenů. Průběh původního záklenku jsme schopni rekonstruovat podle jeho lůžek vytesaných v protilehlých pískovcových kvádrech – ze západní hrany zrušeného okna se in situ dochoval pouze tento kvádr, umístěný těsně pod záklenkem. Jedno z původních oken spodní řady má překvapivě široký záklenek, na obě strany výrazně přesahující vlastní otvor (obr. 14). Proč tomu tak je, interpretovat nedokážeme.

Okna patrové části jsou rovněž různorodá, byť ne v takové míře jako u přízemní části. Jeden z otvorů dvorní fasády v patře je dodatečný. Dané okno nahradilo vstup na zaniklou pavlač. V tvarově autentické podobě se dochovaly dva okenní otvory v přízemní úrovni dvorní fasády (místnosti č. 1.04). Oba jsou špaletovány i do exteriéru

Obr. 17: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, patrová část (foto J. Kypta, 2020).

(obr. 18). Oboustranné špaletování souvisí s funkčním charakterem dané místnosti – vy dřevěné světnice. Jsou to právě exteriérové okenní niky, které představují jeden z charakteristických znaků dřevem izolovaných prostor středověkého a raně novověkého stáří. O čtveřici oken štítového průčelí, z něhož omítky téměř kompletně opadaly, lze říci s jistotou, že jsou původní a tvarově v podstatě nezměněné, byť s v 1. polovině 20. století výrazně přezděnými vnějšími hranami. Na severní, do polí obrácené straně se nacházejí čtyři okenní otvory. Tři z nich, dva v přízemí a jeden v patře, jsou drobné. U okna místnosti č. 1.06 je díky narušení fasádních omítek patrné, že jeho dnešní tvar původní není; zřejmě došlo k posunu otvoru k severu v souvislosti s dodatečným zbudováním záchodového rizalitu (viz níže). Větší okno v patře je nepochybně původní. Víme to proto, že v místnosti č. 2.05 jsou osekány omítky na severní a západní stěně. Na první pohled je přitom patrné, že obě okenní niky jsou integrální součástí obvodového zdiva.

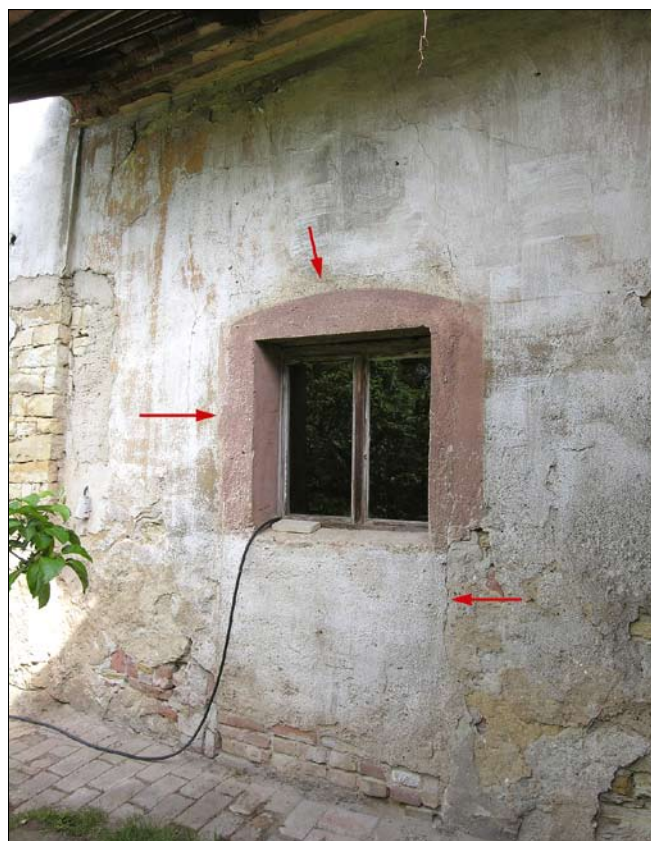
Obr. 18: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, okna místnosti č. 1.04 (foto J. Kypta, 2020).

INTERIÉR HOSTINCE

Vnitřní členění budovy je v obou částech dvoutraktové, nikoli ale po celé délce půdorysu. Při východním štítovém průčelí zaujímá šířku obou traktů rozměrný sálavý prostor. Mezi traktové zdi v obou částech budovy na sebe nenavazují, odlišné jsou i vzájemné šířkové poměry

Obr. 19: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, okna místností č. 1.03 a 1.16. Vlevo od okna v přízemí probíhá svislá stavební spára (foto J. Kypta, 2020).

Obr. 20: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, okno místnosti č. 1.02. Okno se nachází v místě zrušeného barokního vstupu, jehož obrys je vyznačen šipkami. Portál vstupu je zachycen ještě na historické fotografii – obr. 1 zcela vpravo (foto J. Kypta, 2020).

traktů. U přízemní části je jižní trakt oproti severnímu podstatně užší, a to konstantně po celé délce. U dispozice patrové části, sestávající ze čtveřice místností, se šířka traktů naopak mění: zatímco na západní straně probíhá dělicí zeď víceméně v ose budovy, na východní straně je vůči ní posunuta k severu. Patrová část budovy není podsklepena, východní je podsklepena částečně.

Dispozice obou částí budovy se z typologického hlediska vzájemně podstatně odlišují. Je to dáno v první řadě tím, že patrová část představovala hlavní obytnou jednotku usedlosti, třebaže se v ní kombinoval hostinský provoz s nároky na trvalé bydlení rodiny. Přízemní část byla naopak primárně uzpůsobena hostinským účelům.

Pro zjednodušení lze říci, že přízemní část budovy sestává ze dvou funkčních dílů. Východní, kratší díl je tvořen pouze jednou rozlehlou místností – sálem umístěným při štítovém průčelí. Sál je od počátku průchozí. Prochází se jím z prostoru vně usedlosti do jižního traktu, tvořeného dlouhou chodbou.

Obr. 21: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, okna místnosti č. 1.01 (foto J. Veselý, 2016).

Západní, podstatně delší díl je po celé délce dvoutraktový. Jižní trakt slouží jako komunikační uzel. Tvořen je dlouhou (recentně předělenou) chodbou (místnosti č. 1.01 a 1.02), která vede od patrové části domu k sálu. Severní trakt je naopak rozčleněn na několik místností, které ne-

Obr. 22: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, východní okno místnosti č. 1.01 (foto J. Kypta, 2020).

Obr. 23: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana, exteriérový vstup do místnosti č. 1.01. Zpoza obložek vyčnívají konce překladu barokního dřevěného portálu s odtesanou profilací.

Obr. 24: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.04, pohled k západu.

jsou (nepočítáme-li recentní příčky se vstupy) vzájemně propojeny. Všechny jsou zpřístupněny z chodby samostatnými, nepochybně původními vstupy, z jejichž počtu a rozmístění lze odvodit původní dispozici (přesněji řečeno původní záměr dispozice) severního traktu. V jihovýchodním koutu chodby se nachází příčkami krytá vstupní šíje sklepa, ze severozápadního koutu chodby vede schodiště, jež zpřístupňuje horní podlaží a podkroví.

Dnešní podoba sálového prostoru se od původního stavu liší jen málo. Vyjma severního okna jsou ostatní okenní a vstupní otvory původní. Na západní stěně se nacházel ještě jeden vstup, který hypoteticky považujeme za původní. Vedl do místnosti, jež má dnes charakter světnice, dříve ale sloužila jako kuchyně (viz níže). Dnes je tento otvor zaslepen tenkou zazdívkou, přičemž se na stěně sálu projevuje jako mělká nika. Záklopový strop sálu je nepochybně původní. Nosné stropní trámy proti průhybu zajišťuje průvlak, podpíraný až recentně dřevěnými sloupy. Stropní prkna jsou po stranách profilovaná, nosné trámy i průvlak jsou hraněné (trámy s výraznými oblinami ale hraněné nejsou). Okosení hran je při lících zdí a u styku s průvlakem zakončeno výběhy. Vstup ze sálu do dlouhé chodby se svou nikou obrací do sálu, což ale nekoresponduje s orientací portálu, osazeného v rovině stěny chodby. Ten je svou lící stranou otočen do vstupní niky, resp. do sálu, podle obecných pravidel by měl být osazen opačně, a tedy lící stranou do chodby (obr. 34). Portál má formu masivní dubové zárubně s profilovaným překladem – profilace se téměř shoduje s profilací překladů portálů na severní stěně chodby.

Chodba tvořící jižní trakt je dnes završena segmentovou cihelnou klenbou. Původně ji kryl dřevěný strop, jehož pozůstatky jsou patrné na půdě. Zde se dochovaly nosné trámy stropu, probíhající přes oba trakty. Nad chodbou jsou trámy okosené a tmavě natřené (obr. 41). Na severní stěně chodby je osazena série čtyř stejných dubových portálů, jimiž se vchází do jednotlivých místností severního traktu. Všechny portály nesou zbytky původního

monochromního nátěru červenorůžového odstínu. Jak už bylo řečeno, shodují se s původní podobou exteriérového portálu chodby. Interiérové portály se dochovaly v různé míře autentičnosti, v kompletním stavu přetrval jen jeden, zpřístupňující místnost č. 1.09. Portál místnosti č. 1.07 má odstraněné nadpraží, portál místnosti č. 1.10 překlad, u portálu místnosti č. 1.11 je odstraněno nadpraží, odesána je profilace překladu a téměř zcela jej zakrývají obložky. U jednoho z portálů se dochovaly buď stejně staré, nebo mladší, avšak ještě barokní svlakové dveře, a sice ve vstupu do místnosti č. 1.09. Na lící straně jsou zdobeny dvěma rytými obdélnými poli s vykrojenými rohy (obr. 28); dochovaný

původní zámek je krabicový.

Současná dispozice severního traktu se jen zčásti shoduje s původním stavem, resp. primárně plánovaným rozvrhem dělicích zdí. Můžeme se domnívat, že každý z čtyř portálů měl odpovídat jedné místnosti, celkem čtyřem

Obr. 25: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.04, severozápadní kout s detailem táflování a nástropního zrcadla.

o stejné výměře. Z toho by vyplývala existence tří původních dělicích zdí. Z nich ale existují jen dvě, a sice u krajních místností č. 1.07 a 1.11. Ostatní dělicí konstrukce severního traktu jsou dodatečné. Stopy po případné třetí (odstraněné) příčné zdi nenacházíme, což vyvolává otázku, jestli vůbec existovala. Podle určitých indicií (viz níže) se můžeme domnívat, že severní trakt zůstal v rámci barokní fáze nedokončen. Nabízí se ale také možnost, že severní trakt byl původně dělen dvěma (dochovanými) příčnými zdmi a jednou (nedochovanou) dřevěnou příčkou.

Klenby v krajních místnostech, zrcadlová v č. 1.11 a segmentová v č. 1.07, jsou dodatečné, z konce 19. století. Místnosti severního traktu byly původně kryty dřevěnými stropy, dnes funkčními v místnostech č. 1.09 a 1.10. Tento prostor měl být také dodatečně, na konci 19. století, zaklenut klenbami, o čemž vypovídají dva nevyužité cihelné klenební pasy s kónickými korunami (obr. 31). Co se týče původní podoby místností severního traktu, důležitou výpověď poskytují nálezové situace na půdě. Nad rubem klenby místnosti č. 1.11 jsou patrné úseky líce zdiva a stropní trámy. U trámů je překvapivé, že jejich úseky nad místností č. 1.11 nevykazují vůbec žádné známky povrchové úpravy (obr. 41). A přitom ty samé trámy nad sousední chodbou jsou nejen okosené, ale i natřené. Dále je podstatné, že na líci mezitraktové zdi se nad rubem zrcadlové klenby dochovala silně zadehtovaná omítka s otiskem stržené klenby, případně dymníku (obr. 40). Tato místnost tedy v určitém období fungovala jako ku-

Obr. 26: Lukov, hostinec čp. 4. Detail konstrukce stropu v místnosti č. 1.05 (foto J. Kypta, 2020).

chyně, a to ve funkční vazbě na sousední sálový prostor. Dále můžeme uvažovat o existenci kamen v sálu, nepřímo obsluhovaných z kuchyně.

Nad rubem klenby místnosti č. 1.07 lze líce zdiva a původní stropní trámy ohledat jen v severozápadním koutu.

Obr. 27: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana vstupu do místnosti č. 1.06.

Obr. 28: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana vstupu do místnosti č. 1.09.

Obr. 29: Lukov, hostinec čp. 4. Jižní strana vstupu do místnosti č. 1.07, detail dubového portálu (foto J. Kypta, 2020).

Zde je sice patrné, že místnost byla omítnuta už před vznikem klenby, stropní trámy však rovněž nenesou známky pohledové úpravy. Zdá se tedy, že místnosti severního traktu v rámci barokní fáze zůstaly nedokončeny. Otázka je, jaká byla jejich plánovaná podoba. „Surový“ vzhled nosných trámů stropu napovídá, že se neměly pohledově uplatňovat. Spekulovat můžeme buď o nějaké formě táflování stěn, jehož součástí mohla být i konstrukce zakrývající stropní trámy, nebo o podbití stropních trámů prkny.

Ze spojovací chodby jsou přístupné sklepní prostory situované pod východním závěrem domu, resp. pod velkým sálem. Vstupní šije sklepa se nachází v jihovýchodním koutu chodby; obestavěna je tenkými příčkami. Sklepní, dvoutraktoře řešené podlaží sestává z trojice zaklenutých prostor různé velikosti. Oba trakty jsou stejně dlouhé. Z chodby se po betonových schodech sestupuje do stísněných prostorů se segmentovou klenbou, která plní komunikační úlohu (obr. 35). Z ní se vchází do vlastních sklepních prostor, završených valenými

klenbami. Stěny šije a navazující stěny vstupní prostory jsou kompletně omítnuty, nicméně podle nepravidelného průběhu jižní stěny můžeme předpokládat, že zdivo pochází z nejméně dvou stavebních fází; rozsah úprav ale nedokážeme postihnout. Obě místnosti s valenými klenbami jsou přepaženy recentními cihelnými příčkami. Jižní místnost je kompletně neomítnuta, přičemž zdivo je v celém rozsahu tvořeno lomovou opukou. Na severní stěně se nachází nika zazděného dveřního otvoru (obr. 37), na jižní stěně nika původního větracího průduchu, ústícího v patě dvorního průčelí. Druhý, druhotně proražený větrací otvor se nachází pod vrcholem klenby na východní stěně. Nika vstupního otvoru na západní stěně vykazuje známky dodatečných úprav, přičemž ale nelze vyloučit možnost, že sám otvor je až dodatečně vylámaný (jižní místnost by tak zprvu byla přístupná pouze zrušeným průchodem na severní straně). Severní místnost s valenou klenbou se od jižní odlišuje dvojím druhem zdiva klenby. Ve východní polovině je klenba vyskládaná z pískovcových tesaných kvádrů, zbytek je vyzděn z lomové opuky (obr. 36). Nepravidelná linie rozhraní je zvýrazněna i tím, že zdivo z kvádrů v jižní polovině místnosti předstupuje před líc tvořený lomovou opukou. Zdivo tvořené pískovcovými kvádry interpretujeme jako opravu klenby, jež se zbourala. Tomu odpovídá i petrografický kontrast na východním konci místnosti: klenba z pískovcových kvádrů se napojuje na stěnu vyzděnou z lomové opuky (z velké části narušenou novodobým násypným otvorem pro uhlí). Zdivo místnosti na západní straně recentní cihelné příčky je kompletně omítnuté, podle průběhu líců však můžeme usuzovat, že je zde tvořeno výhradně lomovou opukou. Považujeme-li pískovcové zdivo za vyspravení klenby severní sklepní místnosti, vysvětlíme tím i absenci otvoru v tomto prostoru, který by polohově korespondoval se zazděným vstupem na severní straně sousední místnosti: je to průchod mezi sklepními místnostmi, který nebyl po opravě klenby obnoven.

Obr. 30: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.01, pohled k východu (foto J. Veselý, 2016).

Přízemí patrové, západní části budovy je na první pohled dvoudílné, ve skutečnosti však trojdílné, třebaže dosti modifikované oproti klasickým typologickým variantám. Z dlouhé chodby se vchází do kuchyně – místnosti č. 1.03, která plní i úlohu síně. Komorový díl, představovaný nevelkou místností č. 1.06 s valenou klenbou, navazuje na kuchyň ze severu. Tuto chladnou a spoře osvětlenou místnost můžeme charakterizovat jako spížní komoru, jak je ostatně dodnes používána. Dvě západní, vzájemně přibližně stejně velké místnosti č. 1.04 a 1.05 sloužily jako světnice. Jižní, průchozí světnice i jako šenkovna, severní měla naopak spíše soukromý ráz.

V severozápadním koutu kuchyně se nacházely obslužné otvory kamen umístěných ve světnicích. Rozměrnější výklenek ve východní stěně kuchyně vedle vstupních dveří sloužil jako odkládací nika. Kuchyně byla původně patrně plochostropá, dnes je zaklenuta segmentovou klenbou z přelomu 19. a 20. století, jež se na západní straně opírá do pasu rozpjatého mezi dvorní zdí a komínem. Vstup do spížní komory je opatřen masivním portálem sestaveným ze tří nepřilíhající precizně otesaných pískovcových bloků; ostění mírně předstupuje před líc zdíva (obr. 27). Ve vstupu do komory se dochovaly archaické svlakové dveře, jež mohou být původní. Lícni plášť (patrně z 19. století) je tvořen po stranách dvěma širšími prkny a prostředním polem sestaveným z vodorovných prken, profilovaných při

Obr. 31: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.10, pohled k západu. Cihelné pasy byly určeny pro nerealizované segmentové klenby.

stykových hranách. Dochovaný barokní závorkový zámek je otevřené konstrukce.

Jižní světnice je z památkového hlediska nejpozoruhodnější místností celé budovy. Její dvě stěny – jižní a západní – jsou izolovány táflováním sestaveným z cca 40 cm širokých, vodorovně osazených desek, fixovaných v koutech a při hranách okenních nik poměrně subtilními sloupky; líce sloupků a fošen jsou ve stejné rovině. Táfování se opírá o zděný, přibližně 60 cm vysoký sokl, jehož líc o několik málo centimetrů předstupuje před desky. Zeď oddělující od sebe světnice je při kuchyni z jižní strany zeslabena rozměrnou nikou, která nepochybně souvisela s odstraněným otopným zařízením, které zároveň vytápělo i severní světnici. Z týlní stěny niky vystupuje zazděná dveřní zárubeň, což nasvědčuje tomu, že v určitém období byl zaslepen původní, západněji umístěný průchod mezi světnicemi.

Severní světnice se od jižní odlišuje absencí táflování, obě místnosti jsou ale opatřeny zdobně omítanými stropy stejné konstrukce. V severní světnici omítka na dvou místech odpadla, takže si můžeme učinit přesnější představu o komponentách stropní konstrukce (obr. 26). Jejími základními prvky jsou trámy, po stranách s drážkami, do kterých jsou vsazeny hrubě otesané hranoly, jež jsou obaleny povříslý omazanými hlínou. Celá tato konstrukce je zakryta asi 5 cm silnou vrstvou hliněné malty. V ní jsou vytvořeny

Obr. 32: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.12, pohled do severovýchodního koutu (foto J. Kypta, 2016).

Obr. 33: Lukov, hostinec čp. 4. Místnost č. 1.12, detail stropu.

Obr. 34: Lukov, hostinec čp. 4. Východní strana průchodu mezi místnostmi č. 1.12 a 1.01.

vaná dlouhá obdélná zrcadla s vykrojenými rohy. Rozestup a proměnlivá šířka zrcadel koresponduje s rozmístěním trámů, avšak poměrně masivní předěly mezi zrcadly jsou vytvářeny v omítce (líce trámů jen minimálně předstupují před hrano-ly obalené povřísky). Obrisy zrcadel jsou v detailech poněkud znejasněny silným souvrstvím vápenných nátěrů. Je otázka, zda trámy na rozhraní zrcadel fungují jako nosné prvky. Mohou plnit roli rákosníků, přičemž nosné stropní trámy by byly umístěny o něco výše.

Do patra vede zděné schodiště s betonovými stupni, které se nachází v přízemní části budovy. Zakončeno je podestou, odkud se vstupuje nejen do patra budovy, ale také do podkroví. Schodiště zjevně není původní, podle svého charakteru vzniklo

někdy na přelomu 19. a 20. století. Nejspíš se ale nachází na místě původního schodiště, zřejmě dřevěného.

V patře se opakuje dispozice spodního podlaží. Severojižní dělicí zeď je přibližně stejně tlustá jako v přízemí, trakty jsou ale odděleny jednou mnohem slabší zdí a jednou cihelnou příčkou. Z podesty schodiště se vstupuje do menší místnosti č. 2.02 – síně. Na její severní straně se nachází rozměrná nika záchodového rizalitu. Průchozí byla i menší místnost č. 2.03, z níž se vstupovalo na dvorní pavlač. Nedokážeme rozhodnout, jestli příčka mezi místnostmi č. 2.02 a 2.03 je původní, nebo dodatečná. Dvě západní místnosti můžeme označit za pokoje, resp. světnice. Po určitou dobu, možná už od počátku, byly vytápěny. Otopná zařízení byla původně nepřímou obsluhována z vedlejších prostor. Místnosti patra jsou oproti přízemí mnohem jednodušeji upravené, což vynikne zvláště na konstrukcích stropů – s prostým překládaným záklopem z hraněných prken.

V podkroví přízemní části budovy se nacházejí pozůstatky vestaveb ze dvou vývojových fází, přičemž ani jedna nebyla dokončena. K starší (zřejmě barokní) etapě patří torzo hrázděné příčky z nepálených cihel, spočívající na koruně příčné zdi, která odděluje velký sál od chodby a místnosti č. 1.11 (obr. 41; 42). Líce z nepálených cihel patrně nikdy nebyly omítnuty, což svědčí o nedokončeném stavebním záměru. Ze skeletu hrázděné konstrukce se dochovaly dva prvky – rozpěra a vzpěra. Podle otisků lze určit polohu zaniklé zárubně dveřního otvoru a polohu krokve odstraněného krovu. Mladší etapa vestavby, která byla realizována – ale také zůstala nedokončena – v západní polovině půdorysu přízemní části budovy, souvisí se současným krovem z přelomu 19. a 20. století. Na jeho konstrukci jsou upevněny tenké stěny tvořené hustě vedle sebe umístěnými svislými latěmi s výpletem z povřísel, omazaným hlínou (obr. 38; 39). Některé ze stěn jsou finálně upraveny, tzn. omítnuty a obíleny, na dalších ale

omítka nebyla nikdy nanášena. Krov nad přízemní částí je jednoduché vaznicové konstrukce, ztužený stojatými stolicemi.

ZÁKLADNÍ STAVEBNÍ ETAPY A JEJICH CHRONOLOGIE

Podle výpovědi písemných pramenů byl hostinec v Lukově založen v roce 1685, což odpovídá výsledkům dendrochronologické analýzy několika původních dřevěných prvků.¹⁵⁾ Přesně se podařilo datovat čtyři stropní trámy v obou traktech přízemní části budovy. Dva trámy v chodbě byly zhotoveny z kmenů pokácených v zimních sezónách 1681/1682 a 1682/1683, dva trámy v místnostech č. 1.09 a 1.10 poskytly jako rok kácení shodně datum 1682/1683. Vzorky byly odebrány i ze dvou portálů na severní stěně chodby, přičemž období kácení bylo stanoveno jako intervaly 1682–1689 a 1677–1694 (dubové dřevo bez nebo s minimem bělové hmoty).

Půdorys hostince se v celém dnešním rozsahu nepochybně shoduje se stavem daným stavební fází z poloviny 80. let 17. století (svislý ústupek na vnějším lici dvorní zdi nepovažujeme za fázový: v linii ústupku neprobíhá spára). Od té doby nedošlo ani k jeho rozšíření, ani zmenšení. V exteriéru ale na obvodovém zdivu nacházíme jednu svislou stavební spáru, která nasvědčuje tomu, že vzniku hostince předcházela nějaká stavba. Rozhraní je patrné na vnějším lici dvorní zdi patrové části budovy, a sice

15) Dendrochronologickou analýzu veškerých prvků provedl Tomáš Kyncl.

Obr. 35: Lukov, hostinec čp. 4. Pohled ze vstupní šje do místnosti č. 0.01.

v úrovni přízemí, při západní hraně okna kuchyně (obr. 19). Starší je úsek zdiva směřující k západu (na této straně je ve spáře patrná omítka), a to zřejmě v celém rozsahu navazující světnice, tedy až k ohradní zdi. Nezdá se však (jak bychom očekávali), že by okna světnice byla do tohoto staršího zdiva dodatečně vlámaná (obr. 18). Tuto otázku ponecháváme otevřenou. Nicméně hypoteticky musíme připustit možnost, že jižní světnice (včetně táflování) představuje pozůstatek stavby vzniklé někdy před rokem 1685. Překvapivé je, že spára v interiéru polohově nekoresponduje s lícem nějaké kolmé zdi.

Složitější vývoj sledujeme ve sklepním podlaží. Jeho dnešní dispozici pokládáme za původní, resp. z fáze kolem roku 1685. Valená klenba místnosti č. 0.05 je však zčásti mladší, dodatečná je partie vyskládaná z pískovcových kvádrů. Oproti tomu nejasný je vývoj vstupní šje a na ni navazující drobné prostory (obr. 35).

Původně byl hostinec v celém rozsahu pouze přízemní. Patro nad obytnou částí přibýlo v 2. polovině 60. let 18. století, což vyplynulo z výsledků dendrochronologické analýzy. V místnosti č. 2.05 byl datován jeden stropní trám, zhotovený z kmene pokáceného v roce 1766. V místnosti č. 2.04 byly analyzovány dva stropní trámy, zhotovené z kmenů pokácených v zimní sezóně 1765/1766. Analýze byl podroben i severní sloupek zárubně vstupu do místnosti č. 2.05. V tomto případě se podařilo určit datum kácení

Obr. 36: Lukov, hostinec čp. 4. Sklepní místnost č. 0.05, pohled k východu.

Obr. 37: Lukov, hostinec čp. 4. Sklepní místnost č. 0.03, pohled k východu. Vlevo zazděný vstup do místnosti č. 0.05.

jen intervalově: 1752–1769. Že je patro dodatečné, vyplývá z nálezkové situace v místnosti č. 2.05. Zde jsou na západní a severní stěně kompletně osekány omítky, přičemž je očividné, že datované stropní trámy byly do zdiva vsazeny od počátku, a nikoli dodatečně. Fázové rozhraní na vnějších lících zdiva mezi přízemím a horním podlažím patrné není, což ale nepřekvapuje vzhledem k charakteru opukového zdiva, u kterého obecně se těžko rozpoznávají vodorovné stavební spáry.

S druhou velkou barokní etapou hypoteticky spojujeme dnešní podobu zdobných stropů v přízemních světnicích – místnostech č. 1.04 a 1.05. Mohou být ale ještě mladší. Rámcově je proto datujeme do 2. poloviny 18. až 1. poloviny 19. století. Otázku, jestli táflování v jižní světnici pochází z první, nebo druhé barokní fáze, ba případně i z doby před rokem 1685, ponecháváme otevřenou.

Dnešní exteriérový vzhled budovy se od barokního stavu podstatně liší absencí pavlače na dvorní fasádě patrové části, nejmarkantněji ale tím, že zanikly raně novověké krovy. Zato vnitřní dispozice se od barokního stavu, určeného dvěma vývojovými fázemi, změnila jen v malé míře. Otazníky ovšem vyvstávají nad původní podobou severního traktu přízemní části budovy, který – jak jsme probrali výše – nebyl dokončen v plánované podobě. Dále vyvstává otázka, proč chodbu

zpřístupňovaly ze dvora dva vstupy, umístěné blízko sebe a opatřené stejnými dubovými portály. Z logiky věci by měly korespondovat s příčným dělením chodby, a to někde mezi vstupy. Při průzkumu podkroví se nám stopy po příčném dělení nalezly nepodařilo, což ovšem nevylučuje existenci např. tenké dřevěné příčky, případně dřevěné mříže. V potaz je ale nutné vzít i jinou možnost, a sice že v barokním období existoval jen jeden exteriérový vstup do chodby, a sice západní, dnes zazděný. Dnešní vstup by byl druhotný, zřízený až ve 20. století, přičemž by nahradil původní okno. Portál (zárubeň) v dnešním vchodu by tedy byla přenesená ze sousedního vstupu, jehož portál, v současnosti vytržený, je zachycen na histo-

rické fotografii (obr. 1).

Severní i jižní trakt přízemní části budovy doznaly výrazných úprav na přelomu 19. a 20. století, byť tato adaptace rovněž zůstala nedokončena. Plánováno bylo zaklenutí celého severního traktu, klenby však byly realizovány jen v krajních místnostech. Záměr zaklenutí mezilehlého prostoru skončil ve stádiu výstavby příčných pasů. V rámci stejné stavební fáze vznikla segmentová klenba jižního traktu – spojovací chodby. Segmentovou klenbou byla završena i kuchyně v patrové části budovy. Současně byl nadezdívkou zvýšen obvodový plášť přízemní části budovy,

Obr. 38: Lukov, hostinec čp. 4. Lícové strany stěn nedokončené vestavby v podkroví nad přízemní částí budovy, prostora č. 2.07, pohled k východu.

vztyčen byl nynější krov a vyzděn východní štít. Pro větrání prostoru nad klenbami byly ve zdivu proraženy průduchy.

INTERPRETACE BAROKNÍ VNITŘNÍ DISPOZICE

Přízemní část budovy byla evidentně určena pro potřeby hostinského provozu. Velkou krajní východní místnost můžeme označit za hostinský sál. Na něj bezprostředně navazovala kuchyně (místnost č. 1.11). Otázkou ovšem je, jak často byl (měl být) sál využíván. Domníváme se, že jen příležitostně. K běžnému hostinskému provozu sloužila především jižní přízemní světnice při druhém konci budovy. Nejpozoruhodnější částí dispozice je severní trakt přízemní části. Plánován byl jako řada čtyř typově shodných a samostatně přístupných místností. Jedna z nich sloužila jako kuchyně (s jistotou ale nevíme, zdali takto fungovala od samého počátku), ostatní interpretujeme jako ubytovací prostory pro hosty. Trojice těchto místností ale nevykazuje stopy po vytápění. Podle určitých indicií (viz výše) ale mohly (resp. měly) být pro zvýšení obytného komfortu opatřeny táflováním.

Západní (ve druhé barokní fázi patrová) část budovy de facto plnila roli samostatného obytného domu. Jako hlavní obytná jednotka sloužily místnosti v přízemí. Trojdílné schéma je tu ovšem zjevně uzpůsobeno hostinskému provozu, což se projevuje hlavně v existenci dvou světnic o přibližně stejné výměře. Z nich jižní, zčásti táflovaná, měla charakter šenkovny. Dodnes se v ní ostatně nachází starobylý dlouhý hostinský stůl. Severní světnice sloužila potřebám stálých obyvatel usedlosti. Dodatečně zbudované patro bylo od počátku uzpůsobeno k obytným účelům, o čemž hlavně vypovídá záchodový rizalit připojený k síni. Dvě západní místnosti mohly být od počátku vytápěné, a byly by tudíž dalšími dvěma světnicemi. Jejich funkce se v čase mohly proměňovat. Využívány mohly být jako hostinské pokoje, případně mohly plnit funkci druhé obytné jednotky stálých obyvatel usedlosti, např. ve formě výminku, což je písemnými zmínkami doloženo pro 1. polovinu 19. století.

Obr. 39: Lukov, hostinec čp. 4. Rubové strany stěn nedokončené vestavby (prostory č. 2.07) v podkroví nad přízemní částí budovy, pohled z prostoru č. 2.08–2.09 k západu.

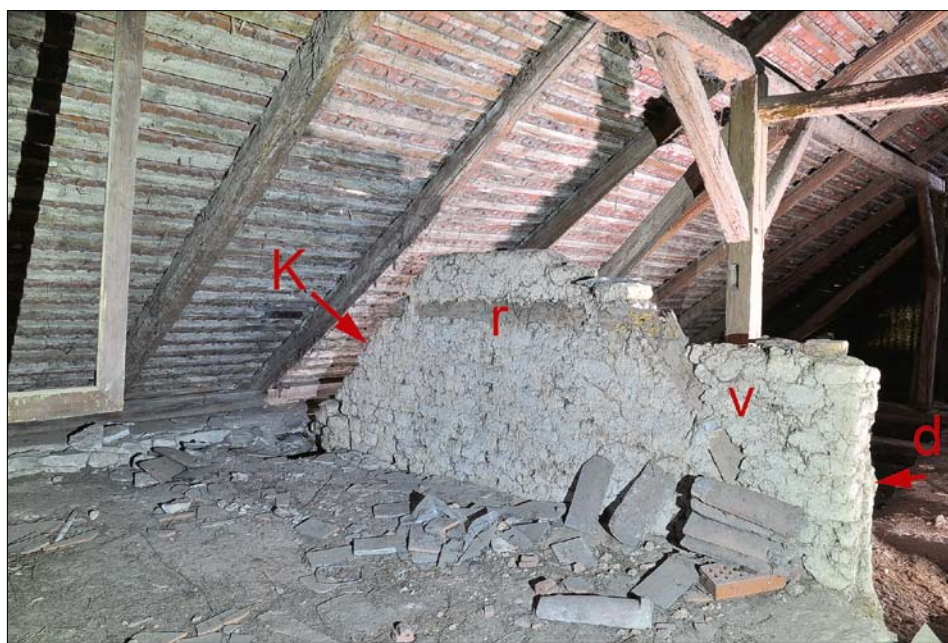

Obr. 40: Lukov, hostinec čp. 4. Podkroví nad přízemní částí budovy, pohled k jihozápadu. Uprostřed snímku probíhá koruna zdi, která odděluje místnosti č. 1.11 a 1.01, v pozadí koruna dvorní zdi s omítkou místnosti č. 1.01. Šipkou vyznačen zbytek silně zadehtované omítky nad rubem dnešní klenby místnosti č. 1.11.

Pro celkovou interpretaci dispozice lukovského hostince je samozřejmě klíčová širší komparace. Tomuto úkolu však nejsme schopni dostát. Co se týče současného stavu poznání architektury barokních zájezdních hostinců, výmluvná je skutečnost, že ve dvou hlavních periodikách stavebněhistorického výzkumu, v *Průzkumech památek* a *Dějínách staveb*, dosud nebyl otištěn ani jeden článek věnovaný danému druhu objektů. Ani jinde se nám nepodařilo dohledat příspěvek o stavebním vývoji konkrétního barokního zděného hostince, natož studii zaměřenou na jejich vnitřní dispozice.

Obr. 41: Lukov, hostinec čp. 4. Podkroví nad přízemní částí budovy, pohled k východu. Kolmo na spodní okraj snímku probíhá koruna zdi mezi místnostmi č. 1.01 a 1.11. Na této zdi spočívá původní stropní trám. Dobře je patrný kontrast úpravy trámu: vpravo (nad místností č. 1.01) je natřen a okosen, vlevo (nad místností č. 1.11) bez pohledové úpravy. Na koruně zdi za vazbou krovu se dochoval fragment hrázděné příčky nedokončené (patrně ještě barokní) vestavby – druhá strana viz obr. 42.

Obr. 42: Lukov, hostinec čp. 4. Podkroví nad přízemní částí budovy. Východní strana fragmentu hrázděné příčky na koruně zdi mezi místnostmi č. 1.01 a 1.12, západní strana viz obr. 41. K – otisk krokve; r – rozpěra; V – vzpěra; d – otisk dveřní zárubně.

Nepochybujeme, že k dispozici patrové části lukovského hostince bychom při soustředěnějším terénním průzkumu časem shromáždili více či méně blízké analogie. Ovšem jakožto samostatné obytné budovy. Máme totiž dojem, že lukovský hostinec je do velké míry specifický připojenou přízemní částí, obsahující jak velký hostinský sál, tak i řadu čtyř místností samostatně přístupných z dlouhé chodby. Tři z nich hypoteticky spojujeme s ubytováním hostů. V nadsázce lze říci, že přízemní část představuje prototyp motelu.

ZÁVĚR

Hostinec v Lukově nepochybně skýtá velký potenciál pro komparativní studium různých aspektů stavební kultury i sociálních dějin. Na prvním místě stojí za zdůraznění vnitřní dispozice, která se od barokního stavu liší jen v malé míře. V názorné podobě tak můžeme sledovat provázanost prostor, jež byly určeny primárně k hostinskému provozu, s obytnou jednotkou držitelů usedlosti. Řada nálezových situací ale naznačuje, že ubytovací kapacity, pro něž byla budova dimenzována, nebyly realizovány v plánovaném rozsahu. I tato skutečnost zasluhuje zvýšenou pozornost při budoucím komparativním studiu. Stejně jako skutečnost, že stavba hostince de facto sestává ze dvou do značné míry funkčně samostatných částí: k patrovému hostinskému domu, který z typologického hlediska nevykazuje specifické znaky, se připojuje podlouhlá část, jež navyšuje pohostinské kapacity polyfunkční patrové (zprvu ovšem přízemní) části. Nejmarkantnější to je patrně na velkém hostinském sálu, který není přidružen k obytnému jádru budovy, jak tomu obvykle bývá, ale naopak od něho co nejvíce odsunut až na druhý konec budovy. Nezvykle dlouhý lukovský hostinec je proto z dispozičního hlediska v principu dvoupólový – na obou stranách zakončený šenkovnami, vzájemně ale podstatně odlišných typů. Jedna vykazuje rysy klasické světnice, druhá má podobu rozlehlého a dosti vysokého sálu. Oproti šenkovně/světnici je sál přístupný z exteriéru, ba přímo z prostoru vně

usedlosti. Podobně i místnosti severního traktu podlouhlé části budovy se jeví jako doplňkové, přičemž se patrně ukázaly být nadbytečné (a zřejmě ani nebyly dokončeny). Otázkou je, s jakým záměrem bylo dodatečně vybudováno patro. Zdali mělo zprvu sloužit pro ubytovávání hostů, nebo bylo zamýšleno jako druhá obytná jednotka. Jak se stavební záměry někdy nedařilo naplňovat, výmluvně vypovídají konstrukce nedokončených půdních vestaveb dvou vývojových fází.

Mimořádnou památkovou hodnotu lukovského hostince zvyšuje poměrně velké množství dochovaných barokních konstrukcí a architektonických prvků. Pozornost přitahují dubové portály, okenní zárubně, a zvláště pak táfování šenkovny/světnice. U dvojice přízemních světnic zaujmou stropy kombinující měšťanskou výtvarnou formu (nástropní zrcadla) s rustikálností vlastní konstrukce.

*Tato práce vznikla v rámci plnění výzkumného cíle NPÚ **Nemovité památky v ČR**, financovaného z institucionální podpory Ministerstva kultury ČR na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace.*

ING. ARCH JAN VESELÝ, MGR. JAN KYPTA PH.D.,
PHDR. ALENA NACHTMANNOVÁ, PH.D. –
NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV, ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVISŤE STŘEDNÍCH ČECH V PRAZE,
SABINOVA 373/5, PRAHA 3
VESELY.JAN@NPU.CZ, KYPTA.JAN@NPU.CZ,
NACHTMANNOVA.ALENA@NPU.CZ

DIE GESCHICHTE UND BAUGESTALT DES BAROCKEN EINKEHRHAUSES IN LUKOV AN DER NIEDEREGER

Der Gegenstand des Beitrags befindet sich in einer Präsentation der bauhistorischen Untersuchung des Wohngebäudes vom Barockwirthshaus im mittelböhmischen Dorf Lukov (Bez. Kladno). Die Schriftquellen belegen, dass das Wirtshaus 1685 gegründet wurde, und das stimmt auch mit der dendrochronologischen Datierung übereinander. Das deutlich längliche Gebäude scheint als aus zwei zusammengeführten Bauten entstanden zu sein. Der westliche Teil ist einstockig und kürzer, der östliche Teil ist zwar ebenerdig, aber erheblich länger. Anhand der gründlichen Untersuchung ist es offenbar, dass der Grundriss im vollen Ausmaß mit dem der Bauphase aus den 1680er Jahren gleich ist. Das Wirtshaus war ursprünglich im ganzen Ausmaß ebenerdig. Das Obergeschoss über dem Wohnteil wurde laut Ergebnissen der dendrochronologischen Analyse erst in der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts errichtet.

Der ebenerdige Teil vom Gebäude war vor allem für den Gästebetrieb bestimmt. Der große äußere Raum Nr. 12 diente als Saal. Unmittelbar daran war die Küche angeschlossen (Raum Nr. 1.11). Den bemerkenswertesten Teil stellt der nördliche Gebäudetrakt im Erdgeschoss (Räume Nr. 1.07–1.11) dar. Man plante ihn als eine Folge von typgleichen und selbständig zugänglichen Räumen. Einer von ihnen diente als Küche (man weiß aber nicht bestimmt, ob schon seit Anfang an), die übrigen deutet man als Gästewohnräume.

Der westliche Teil erfüllte in der Tatsache eine Rolle des selbständigen Wohnhauses. Die Erdgeschossräume dienten als die Hauptwohneinheit. Die Anordnung ist allerdings dem Gästebetrieb angepasst; das verrät sich im Vorhandensein von zwei Stuben mit annähernd gleichem Flächenausmaß. Die südliche, zum Teil getäfelte Stube (Raum Nr. 1.04) besaß den Charakter der Schenke. Die nördliche Stube (Raum Nr. 1.05) diente den Bedürfnissen der ständigen Hausbewohner. Im Raum Nr. 3 befand sich die Küche, im anschließenden Raum Nr. 6 die Speisekammer.

Das nachträglich errichtete Obergeschoss war seit Anfang an für Wohnzwecke adaptiert, wovon vor allem der Abortrisalit im Flur – Raum Nr. 2.02 Zeugnis bringt. Zwei Räume an der Westseite (Nr. 2.04, 2.05) mögen seit Anfang an geheizt worden sein, und daher es mögen zwei weitere Stuben gewesen sein. Ihre Funktion möge sich im Laufe der Zeit verwandelt haben. Sie konnten als Gästezimmer, bzw. Ausgänge genutzt sein.

Im Inneren erhielt sich eine Reihe Barockkonstruktionen und Architekturdetails. Besonders die Holzportale, Fensterzargen aus dem Barock, und vor allem die Holzverkleidung in der Schenke/Stube ziehen das Augenmerk an. Die Decken im Erdgeschossstubenpaar kombinieren die bürgerliche Gestaltungsform (Deckenspiegel) mit dem rustikalen Charakter der eigentlichen Konstruktion.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Lukov (Bez. Kladno), ehemaliges Wirtshaus – Wohngebäude im Hof Nr.-Konskr. 4. Einstöckiger Teil, Hofseite. Das Mansarddach und die Galerie (Pawlatsche) sind verschwunden, das hölzerne Eingangsportal beim rechten Bildrand ist heutzutage verblendet (Foto F. Duras, vor 1925).

Abb. 2: Lukov, Mappe der I. militärischen Mappingung aus den 1780er Jahren. Die Trassierung der Landstraße über das Areal des Hofes Nr.-Konskr. 4 am Nordrand des Dorfes ist gut deutlich.

Abb. 3: Lukov, sog. Pflichtabdruck der Mappe des Stablen Katasters, 1840. Der Hof mit dem Wirtshaus ist mit Pfeil bezeichnet.

Abb. 4: Lukov Nr.-Konskr. 4, ehemaliger Brunnen im Hof (Foto F. Duras, vor 1925).

Abb. 5: Lukov Nr.-Konskr. 4, östliche Front (Foto J. Veselý und J. Kypta, 2016, 2020, falls nicht anders angeführt).

Abb. 6: Lukov Nr.-Konskr. 4, östliches Tor, nördlicher Pfosten, s. Abb. 5.

Abb. 7: Lukov Nr.-Konskr. 4, östliches Tor, Giebelaufsatz mit Wappen des Domkapitels zu St. Veit als Obrigkeit, s. Abb. 5.

Abb. 8: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4. Grundrisse: links – Keller; in der Mitte – Erdgeschoss; rechts – Obergeschoss und Dachraum über dem ebenerdigen Teil (Aufnahme J. Veselý-J. Kypta-F. Laval, 2020, Zeichnung J. Veselý).

Abb. 9: Lukov, Nr.-Konskr. 4, westliche Front mit der Gasthausfassade und dem neuzeitlich umgestalteten Barocktor.

Abb. 10: Lukov, Nr.-Konskr. 4, Westseite.

Abb. 11: Lukov, Nr.-Konskr. 4, Nordseite.

Abb. 12: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Nordseite, Fenster vom Raum 1.12.

Abb. 13: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Nordseite, die Fenster des Raums 1.10. Rote Umzeichnung – Form des ursprünglichen Fensters; PZ – ursprüngliche Sturzwölbung; K – Lager für die Wölbung, ins ursprüngliche Fenstergewände ausgebrochen.

Abb. 14: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Nordseite, Fenster der Räume 1.09 und 1.10. Pfeil zeigt zum Barockputzfragment mit rotgemaltem horizontalem Band.

Abb. 15: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Nordseite, Fenster des Raums 1.07.

Abb. 16: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Nordseite, Abortrisalit, Pfeil zeigt zur verblendeten Wartungsöffnung.

Abb. 17: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, einstockiger Teil.

Abb. 18: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, die Fenster des Raums 1.04.

Abb. 19: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, Fenster der Räume 1.03 und 1.16. Links vom Fenster im Erdgeschoss läuft eine vertikale Baufuge.

Abb. 20: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, Fenster des Raums 1.02. Das Fenster befindet sich an Stelle des verschwundenen Barockeingangs, dessen Umrisse die Pfeile zeigen. Das Eingangsportal nimmt die historische Fotografie auf – s. Abb. 1 ganz rechts.

Abb. 21: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, die Fenster des Raums 1.01.

Abb. 22: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, östliches Fenster vom Raum 1.01.

Abb. 23: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Südseite, Eingang von außen in den Raum 1.01. Unter dem Türrahmen sichtbare Sturzköpfe vom hölzernen Barockportal mit abgehauener Profilierung.

Abb. 24: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.04, Blick westwärts.

Abb. 25: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.04, Nordwestecke mit Detail der Täfelung und des Deckenspiegels.

Abb. 26: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.05, Detail der Deckenkonstruktion.

Abb. 27: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Eingang in den Raum 1.06, Südseite.

Abb. 28: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Eingang in den Raum 1.09, Südseite.

Abb. 29: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Eingang in den Raum 1.07, Südseite, Eichenholzportal, Detail.

Abb. 30: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.01, Blick nach Osten.

Abb. 31: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.10, Blick nach Westen. Die Ziegelgurtbogen waren für nicht ausgeführte Segmentgewölbe bestimmt.

Abb. 32: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.12, Nordostecke.

Abb. 33: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Raum 1.12, Detail der Decke.

Abb. 34: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Durchgang zwischen den Räumen 1.12 und 1.01, östliche Seite.

Abb. 35: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Blick vom Eingangshals in den Raum 0.01.

Abb. 36: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Kellerraum 0.05, Blick nach

Osten.

Abb. 37: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Kellerraum 0.03, Blick nach Osten. Links der verblendete Durchgang in den Raum 0.05.

Abb. 38: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Vorderseiten der Wände des unvollendeten Dachausbaus (Raum 207) im Dachraum des ebenerdigen Gebäudeteils, Blick nach Osten.

Abb. 39: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Rückseiten der Wände des unvollendeten Dachausbaus des ebenerdigen Gebäudeteils, Blick nach Westen.

Abb. 40: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Dachraum über dem ebenerdigen Gebäudeteil, Blick nach Südwesten. In der Bildmitte Mauerkrone zwischen den Räumen 1.11 und 1.01, im Hintergrund Hofmauerkrone mit dem Verputz vom Raum 1.01. Pfeil zeigt zum Rest vom teerbedeckt Verputz über der Rückseite des heutigen Gewölbes vom Raum 1.11.

Abb. 41: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Dachraum über dem ebenerdigen Gebäudeteil, Blick ostwärts. Quer zum unteren Bildrand läuft die Mauerkrone zwischen den Räumen 1.01 und 1.11. Auf dieser Mauer liegt der ursprüngliche Deckenbalken mit deutlichem Kontrast seiner Oberflächengestaltung: rechts (über dem Raum 1.01) ist er gekantet und angestrichen, links (über dem Raum 1.11) mit keiner Sichtflächengestaltung. Auf der Mauerkrone hinter dem Dachgebäude ein Fachwerkwandfragment, wohl vom (nicht vollendeten) barocken Dachausbau – seine Gegenseite s. Abb. 42.

Abb. 42: Lukov, Wirtshaus Nr.-Konskr. 4, Dachraum über dem ebenerdigen Gebäudeteil. Ostseite des Fachwerkwandfragments auf der Mauerkrone zwischen den Räumen 1.01 und 1.11, seine Westseite s. Abb. 41.

Übersetzung J. Noll